

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تأثیر خانه‌داری بر امنیت خانواده

فهیمة جمالیان هاوشکی^۱

چکیده

خانه‌داری به مجموعه فعالیت‌ها و وظایفی اطلاق می‌شود که در حفظ و اداره منزل و خانواده نقش اساسی ایفا می‌کند. امنیت خانواده نیز به وضعیت اطمینانی اشاره دارد که اعضای خانواده در محیطی سالم، پایدار و حمایت‌گراانه احساس می‌کنند. این پژوهش به بررسی تأثیر خانه‌داری بر امنیت خانواده می‌پردازد که اهمیت آن از نیاز به ایجاد بستری مستحکم برای رشد و توسعه فردی و اجتماعی اعضای خانواده ناشی می‌شود. اهمیت این تحقیق در روشن‌سازی نقش خانه‌دار در ارتقاء کیفیت زندگی خانوادگی و افزایش احساس امنیت در خانواده‌ها قابل توجه است. روش تحقیق این مطالعه توصیفی-تحلیلی است و از طریق مطالعات کتابخانه‌ای، مرور منابع علمی و تحلیل داده‌ها انجام شده است. این روش امکان درک عمیق‌تری از جنبه‌های مختلف موضوع را فراهم کرده و تأثیرات مثبت یا منفی خانه‌داری بر امنیت خانوادگی را مورد بررسی قرار داده است، نتایج پژوهش نشان می‌دهد که نقش مؤثر خانه‌دار در مدیریت منابع خانوادگی، ایجاد هماهنگی و کاهش تنش‌ها به طور مستقیم با افزایش احساس امنیت در خانواده مرتبط است. همچنین، خانه‌داری مؤثر به بهبود روابط بین اعضای خانواده و ایجاد محیطی حمایت‌گراانه و پایدار کمک می‌کند. در نهایت، این مطالعه تأکید می‌کند که تقویت مهارت‌های خانه‌داری می‌تواند نقش مهمی در ارتقاء امنیت و پایداری خانواده‌ها ایفا کند و پیشنهاد می‌شود که سیاست‌گذاران و نهادهای مرتبط به آموزش و حمایت از خانه‌داران توجه ویژه‌ای داشته باشند.

کلید واژگان: امنیت، امنیت خانواده، خانه، خانه‌داری

^۱ حوزه علمیه الزهرا شهربابک. استان کرمان. مقاله اول.

مقدمه

مسئله امنیت خانواده یکی از نیازهای بنیادی در هر جامعه است که تأثیر مستقیم بر سلامت روانی و اجتماعی اعضای آن دارد. خانواده، به‌عنوان اولین نهاد اجتماعی که فرد در آن رشد می‌کند، تأثیر عمیقی بر شکل‌گیری شخصیت، اعتماد به نفس، و نحوه ارتباط با دیگران دارد. در این راستا، خانه‌داری به‌عنوان یک عامل حیاتی در ایجاد امنیت روانی و اجتماعی اعضای خانواده شناخته می‌شود. خانه‌داری نه تنها شامل مدیریت امور خانه و تأمین نیازهای مادی خانواده است، بلکه در بسیاری از مواقع، این نقش به تأسیس فضایی امن، حمایت‌گر و آرام برای اعضای خانواده کمک می‌کند. بنابراین، امنیت خانواده تنها به معنای تأمین نیازهای مادی و جسمی نیست، بلکه شامل ایجاد روابط عاطفی، روانی و اجتماعی سالم نیز می‌شود، در این راستا، خانه‌داری به‌عنوان یک نقش مؤثر در کاهش تنش‌ها و تقویت روابط خانوادگی شناخته می‌شود. مدیریت صحیح خانه‌داری می‌تواند موجب تقویت همبستگی عاطفی، کاهش استرس و افزایش احساس امنیت در میان اعضای خانواده شود. این فضا می‌تواند به‌عنوان محیطی برای رشد فردی و اجتماعی هر یک از اعضای خانواده عمل کند و به آن‌ها این امکان را بدهد که با آرامش و اعتماد به نفس بیشتری در دنیای بیرونی مواجه شوند. برای پرداختن به نقش خانه‌داری در امنیت خانواده، پژوهش‌های مختلفی انجام شده‌اند که اهمیت این موضوع را نشان می‌دهند، از جمله: ۱- مقاله نقش خانه‌داری در امنیت خانواده (۱۳۹۴) نوشته حسین بدری‌منش و حمید صادقی‌فسایی. ۲- پایان نامه بررسی ناسازگاری کودکان پیش دبستانی دارای مادر شاغل و خانه‌دار (۱۳۹۷) نوشته انیس برخوردارزاده. ۳- کتاب زنان. اشتغال و ساختار خانواده (۱۳۹۷) نوشته فاطمه رشیدی. پژوهش در زمینه نقش خانه‌داری در امنیت خانواده از اهمیت و ضرورت ویژه‌ای برخوردار است، زیرا خانواده به‌عنوان کوچک‌ترین و بنیادی‌ترین واحد اجتماعی نقش حیاتی در شکل‌دهی به جامعه و توسعه پایدار دارد. خانه‌داری، که بیشتر به فعالیت‌های روزانه و مراقبت از اعضای خانواده اشاره دارد، به‌طور مستقیم بر تأمین امنیت روانی، عاطفی و اجتماعی خانواده تأثیر می‌گذارد. این امر نیازمند بررسی‌های دقیق و علمی است تا اثرات آن بر امنیت کلی خانواده روشن گردد. مهم‌ترین دلیلی که ضرورت این پژوهش را توجیه می‌کند، وابستگی امنیت خانوادگی به استحکام و سلامت درون خانه است. خانه‌داری نه تنها به مدیریت امور

منزل، بلکه به حفظ سلامت جسمی و روانی اعضای خانواده و ایجاد یک محیط امن و حمایت‌گر کمک می‌کند. خانواده‌ای که در آن خانه‌داری به درستی انجام می‌شود، افراد آن از نظر روانی و عاطفی احساس امنیت و آرامش می‌کنند، که این مسئله خود به کاهش آسیب‌های اجتماعی مانند خشونت خانگی، استرس و مشکلات روانی کمک می‌نماید و نیز تأثیر خانه‌داری بر رشد و تربیت نسل آینده است. کودکانی که در یک محیط امن خانوادگی بزرگ می‌شوند، به احتمال زیاد در آینده به عنوان اعضای فعال و موفق جامعه ظاهر خواهند شد. برای این امر، خانه‌داری به معنای فراهم آوردن فضای عاطفی مناسب، ارتباط مؤثر و حمایت از نیازهای آموزشی و اجتماعی کودک است. پژوهش در این زمینه می‌تواند به شناسایی روش‌های مؤثر خانه‌داری که امنیت و رفاه کودکان را افزایش می‌دهد، کمک کند و همچنین فعالیت‌های خانه‌داری نه تنها بر کیفیت زندگی خانوادگی تأثیر می‌گذارد، بلکه می‌تواند در بهبود شرایط اقتصادی خانواده نیز نقش داشته باشد. بسیاری از زنان خانه‌دار به عنوان ناظران اصلی اقتصاد خانواده و مدیران منابع مالی، با تدابیر صحیح و هوشمندانه می‌توانند بر میزان مصرف و پس‌انداز تأثیر بگذارند و از این طریق به امنیت مالی خانواده کمک کنند. پژوهش در این زمینه می‌تواند به شناسایی شیوه‌های کارآمد و اثرگذار در خانه‌داری کمک کند، این پژوهش می‌تواند به سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان اجتماعی کمک کند تا با شناسایی نیازها و مشکلات خانه‌داری، اقدامات حمایتی و آموزشی لازم را فراهم آورند. همچنین، با توجه به تغییرات اجتماعی و اقتصادی که خانواده‌ها با آن مواجه هستند، پژوهش‌های علمی می‌توانند راهکارهای نوآورانه‌ای برای تقویت نقش خانه‌داری در تقویت امنیت خانواده پیشنهاد دهند.

پژوهش حاضر در صدد پاسخگویی به این پرسش اصلی است که: نقش خانه‌داری در ایجاد امنیت خانوادگی چیست؟ سوالات فرعی پژوهش:

۱. خانه‌داری چگونه می‌تواند به کاهش استرس و ایجاد آرامش در خانواده کمک کند؟

۲. مدیریت اقتصادی در خانه‌داری چه تأثیری بر امنیت مالی و رفاه خانواده دارد؟

۳. نقش تربیتی والدین در خانه‌داری چگونه می‌تواند بر امنیت روانی و اخلاقی فرزندان تأثیر بگذارد؟

۲- تأثیر خانه‌داری بر امنیت اقتصادی خانواده

خانه‌داری یکی از فعالیت‌های اساسی و تأثیرگذار در تأمین امنیت اقتصادی خانواده‌ها است. این نقش از طریق مدیریت مالی، کاهش هزینه‌ها، پس‌انداز و برنامه‌ریزی دقیق اقتصادی اعمال می‌شود. در ایران که چالش‌هایی مانند تورم و نوسانات اقتصادی تأثیر زیادی بر وضعیت معیشتی خانواده‌ها دارند، خانه‌داری به‌عنوان یک عامل تثبیت‌کننده اقتصادی اهمیت ویژه‌ای دارد. یکی از جنبه‌های مهم خانه‌داری، مدیریت دقیق مالی است که شامل کاهش هزینه‌های غیرضروری، کنترل مخارج و برنامه‌ریزی برای آینده می‌شود. تحقیقات نشان داده‌اند که مدیریت مالی توسط خانه‌داران موجب استفاده بهینه از منابع اقتصادی خانواده می‌شود و از هدررفت درآمدها جلوگیری می‌کند. مدیریت مخارج روزمره خانواده مانند خرید مواد غذایی و تنظیم هزینه‌های ماهانه می‌تواند تأثیر قابل توجهی در بهبود وضعیت اقتصادی خانواده داشته باشد. مطالعات نشان داده‌اند که برنامه‌ریزی مالی توسط خانه‌داران به افزایش میزان پس‌انداز و پیشگیری از مشکلات مالی منجر می‌شود. برای مثال، در یکی از تحقیقات آمده است که مدیریت خانه‌داری با کاهش خریدهای غیرضروری و بهینه‌سازی مصرف منابع، امنیت اقتصادی خانواده‌ها را بهبود می‌بخشد.^۱ خانواده‌هایی که از طریق خانه‌داری منابع مالی خود را مدیریت می‌کنند، در مواجهه با بحران‌های اقتصادی مقاوم‌تر هستند. مدیریت صحیح منابع توسط خانه‌داران به خانواده این امکان را می‌دهد تا بخشی از درآمد خود را برای آینده ذخیره کرده و از نوسانات اقتصادی کمتر آسیب ببینند.^۲ همچنین، استفاده از الگوهای مصرفی مناسب یکی از جنبه‌های مهم خانه‌داری است که می‌تواند به‌طور قابل توجهی هزینه‌های جاری خانواده را کاهش دهد. بهینه‌سازی مصرف انرژی در خانواده و جلوگیری از اتلاف منابع مانند برق، آب و گاز از نمونه‌هایی هستند که نشان می‌دهند خانه‌داری چگونه می‌تواند به کاهش هزینه‌های روزمره کمک کند. طبق نتایج یک پژوهش، خانه‌داران با استفاده از راهکارهای ساده‌ای مانند تنظیم

^۱ جعفری، نقش خانه‌داری در مدیریت مالی خانواده‌ها، ص ۳۹

^۲ رضوی، خانه‌داری و نقش آن در تأمین امنیت اقتصادی خانواده‌ها: مطالعه‌ای تطبیقی در ایران، ص ۵۱

دمای مناسب خانه یا کاهش مصرف آب، توانسته‌اند تا ۱۵ درصد از هزینه‌های ماهانه خانواده‌ها بکاهند، خانه‌داری علاوه بر اثرات کوتاه‌مدت بر مدیریت هزینه‌ها، در بلندمدت نیز می‌تواند به ارتقای امنیت اقتصادی خانواده کمک کند. این امر نشان‌دهنده تأثیر مثبت خانه‌داری در تقویت استقلال اقتصادی خانواده‌ها است.^۱

۳- تأثیر خانه‌داری بر امنیت روانی و عاطفی خانواده

خانه‌داری به‌عنوان یکی از فعالیت‌های بنیادین در خانواده‌ها، نقش قابل‌توجهی در ایجاد امنیت روانی و عاطفی اعضای خانواده ایفا می‌کند. این امنیت با مدیریت مؤثر روابط عاطفی، کاهش استرس‌های روزمره و تقویت ارتباطات میان‌فردی محقق می‌شود. در این بخش، تأثیر خانه‌داری بر مدیریت احساسات و روابط عاطفی خانواده، با تکیه بر منابع و شواهد علمی، به تفصیل بررسی می‌شود. خانه‌داری می‌تواند به تنظیم و مدیریت احساسات اعضای خانواده کمک کند و محیطی آرام و بدون تنش فراهم آورد. در خانواده‌هایی که خانه‌دار (چه زن یا مرد) وظایف خانه‌داری را با تمرکز بر نیازهای روانی و عاطفی اعضای خانواده انجام می‌دهد، روابط میان‌فردی بهبود یافته و احساسات مثبت در بین اعضا تقویت می‌شود. برای مثال، وقتی خانه‌دار تلاش می‌کند تا محیط خانه را به‌گونه‌ای مدیریت کند که صمیمیت و احترام میان اعضای خانواده حفظ شود، این اقدام به تقویت حس امنیت روانی کمک می‌کند. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که ایجاد یک محیط منظم و صمیمی می‌تواند تأثیر مثبتی بر سلامت روان اعضای خانواده داشته باشد.^۲ در همین راستا، مدیریت زمان و اولویت‌بندی وظایف توسط خانه‌دار می‌تواند به کاهش تعارضات عاطفی کمک کند. این امر به‌ویژه در خانواده‌هایی که با فشارهای بیرونی مانند مشکلات مالی یا کاری مواجه هستند، تأثیرگذار است. وقتی که خانه‌داری با برنامه‌ریزی دقیق و حساسیت به نیازهای عاطفی اعضای خانواده انجام شود،

^۱ مرادی، تحلیل نقش خانه‌داری در ایجاد امنیت اقتصادی خانواده‌های ایرانی، ص ۵

^۲ صالحی، تأثیر خانه‌داری بر سلامت روان خانواده‌ها، ص ۳۰

را برجسته می‌کند. اقداماتی مانند آموزش مهارت‌های تربیتی و مدیریتی برای مادران، بازتعریف ارزش‌های خانهداری در فرهنگ عمومی از طریق رسانه‌ها، و حمایت‌های دولتی نظیر ارائه تسهیلات مالی و مشاوره‌ای، می‌تواند به ارتقای این نقش کمک کند، در نهایت، تقویت جایگاه خانهداری و بازتعریف آن نه تنها به بهبود امنیت خانواده کمک می‌کند، بلکه نقش خانواده را به‌عنوان بنیادی‌ترین نهاد اجتماعی در ایجاد جامعه‌ای پایدار و همبسته تقویت می‌نماید. بنابراین، توجه به این موضوع از سوی سیاست‌گذاران، رسانه‌ها، و نهادهای آموزشی، یک ضرورت اجتماعی محسوب می‌شود که تأثیرات مثبت آن نه تنها در سطح خانواده، بلکه در تمامی ابعاد جامعه احساس خواهد شد.

پیشنهادات

برای تحقیقات آتی در زمینه تأثیر خانهداری بر امنیت خانواده، موارد مختلفی می‌تواند مورد بررسی قرار گیرد که به شفاف‌سازی بیشتر این موضوع و تقویت سیاست‌های حمایتی کمک می‌کند. در اینجا برخی پیشنهادات مطرح شده است:

۱. بررسی تأثیر خانهداری بر سلامت روانی در مناطق مختلف .
۲. مطالعه ارتباط مهارت‌های خانهداری و تربیت فرزندان .
۳. نقش خانهداری در تقویت روابط اجتماعی در خانواده .
۴. تحلیل اثر خانهداری در بحران‌های مالی خانوادگی .
۵. بررسی تفاوت‌های خانهداری در خانواده‌های با درآمدهای مختلف .
۶. مطالعه تأثیر خانهداری بر تصمیم‌گیری‌های اجتماعی و فرهنگی .

۱. احمدی، سمانه، "زمان‌بندی مؤثر در زندگی خانوادگی"، انتشارات رشد فردا، جلد ۱، ۲۰۱۹.
۲. امیری، محمد، "نقش مشارکت خانوادگی در تربیت فرزندان"، انتشارات رشد فردا، دوره ۳، شماره ۵، ۲۰۲۰.
۳. امیری، نرگس، "ارتقای نقش اجتماعی مادران از طریق تعاملات گروهی"، انتشارات مهراندیش، جلد ۱، شماره ۶، ۲۰۲۰.
۴. انصاریان، حسین، "نظام خانواده در اسلام"، قم: انتشارات انصاریان، ۱۳۷۹.
۵. بهشتی، احمد، "مسائل و مشکلات خانوادگی"، تهران: بین‌الملل، ۱۳۸۳.
۶. جعفری، محمد، "نقش خانه‌داری در مدیریت مالی خانواده‌ها"، پژوهش‌های اجتماعی و اقتصادی، سال ۱۰، شماره ۲، ۲۰۱۹.
۷. جعفری، مهسا، "مدیریت خانواده و نقش توزیع وظایف"، انتشارات فرهنگ خانواده، جلد ۲، ۲۰۱۹.
۸. جوادی آملی، عبدالله، "زن در آینه جلال و جمال"، تهران: اسرا، ۱۳۹۰.
۹. حسینی، حسین، "نقش ارتباطات اجتماعی در تقویت امنیت خانواده"، انتشارات راه نو، دوره ۳، شماره ۴، ۲۰۱۹.
۱۰. حسینی، فاطمه، "مدیریت خانه و کیفیت زندگی خانوادگی"، انتشارات نگاه نو، دوره ۲، شماره ۴، ۲۰۱۹.
۱۱. حیدری، فواد، "مدیریت مالی در خانواده‌های ایرانی"، انتشارات فرهنگ خانواده، دوره ۵، شماره ۲، ۲۰۲۰.
۱۲. حیدری، معصومه، "آداب رفتار با دختران"، کاشان: محتشم، ۱۳۹۰.
۱۳. دلاور، علی، "روش تحقیق در علوم تربیتی"، تهران: ویرایش، ۱۳۸۹.

۱۴. رحیمی، ناصر، "بازنگری در ارزش‌های فرهنگی مرتبط با خانه‌داری"، انتشارات فرهنگ نوین، دوره ۵، شماره ۲، ۲۰۱۸.
۱۵. رستمی، الهام، "تحلیل عوامل کاهش‌دهنده استرس در خانواده‌های ایرانی"، پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی، سال ۱۰، شماره ۱، ۱۳۹۴.
۱۶. رستمی، رامین، "روانشناسی ارتباطات در خانواده"، انتشارات مهر و اندیشه، دوره ۲، شماره ۳، ۲۰۲۰.
۱۷. رستمی، رقیه، "تأثیر خانه‌داری بر ارتقای جایگاه اجتماعی خانواده‌ها"، فصلنامه جامعه‌شناسی خانواده، دوره ۱۵، شماره ۱، ۱۴۰۱.
۱۸. رستمی، سیواش، "تأثیر جلسات والدین بر نقش تربیتی مادران"، انتشارات اندیشه امروز، دوره ۲، شماره ۳، ۲۰۲۱.
۱۹. رستمی، علی، "تأثیر همکاری در خانه بر روابط زناشویی"، انتشارات مهر و اندیشه، جلد ۱، ۲۰۱۸.
۲۰. رضوی، ناهید، "خانه‌داری و نقش آن در تأمین امنیت اقتصادی خانواده‌ها: مطالعه‌ای تطبیقی در ایران"، مجله اقتصاد خانواده، سال ۱۵، شماره ۴، ۲۰۲۱.
۲۱. شریفی، پرینسا، "نقش عواطف در تربیت فرزندان"، انتشارات راه آینده، جلد ۱، ۲۰۲۱.
۲۲. شریفی، رویا، "نقش مشارکت در خانه‌داری بر کیفیت روابط زوجین"، مجله مطالعات جامعه‌شناختی ایران، دوره ۱۴، شماره ۱، ۱۴۰۲.۲۵. صادقی، فخرالدین، "سیاست‌های حمایتی برای مادران خانه‌دار"، انتشارات رفاه اجتماعی، جلد ۳، شماره ۱، ۲۰۲۱.
۲۳. شریفی، زهرا، "آموزش مهارت‌های تربیتی برای خانواده‌ها"، انتشارات رشد فرهنگی، جلد ۱، شماره ۳، ۲۰۲۱.
۲۴. شریفی، محمد علی، "خانه‌داری و نقش آن در ارتقای کیفیت زندگی خانوادگی"، فصلنامه مطالعات اجتماعی، سال ۱۱، شماره ۳، ۱۳۹۹.

۲۵. صالحی، فیروز، "تأثیر خانه‌داری بر سلامت روان خانواده‌ها"، فصلنامه مطالعات خانواده، سال ۱۱، شماره ۳، ۱۳۹۹ .
۲۶. صالحی، محمد، "خانه‌داری و تقویت روابط میان‌فردی در خانواده"، فصلنامه مطالعات خانواده، سال ۱۰، شماره ۲، ۱۳۹۹ .
۲۷. صفری، سایه، "رابطه خانه‌داری و سلامت روان کودکان"، مجله روان‌شناسی تربیتی، سال ۱۲، شماره ۴، ۲۰۱۸ .
۲۸. صفری، لیلا، "خانه‌داری و کاهش انزوای اجتماعی در خانواده"، پژوهش‌های روان‌شناسی خانواده، سال ۱۲، شماره ۲، ۱۳۹۶ .
۲۹. عبادی، رضا، "تأثیر مدیریت خانه‌داری بر رضایت زناشویی"، مجله روان‌شناسی خانواده، سال ۱۳، شماره ۳، ۱۴۰۰ .
۳۰. عبادی، روح‌الله، "نقش خانه‌داری در مدیریت بحران‌های اجتماعی خانواده"، مجله روان‌شناسی خانواده، سال ۱۳، شماره ۱، ۱۳۹۳ .
۳۱. کریمی، فریبا، "خانه‌داری و پیشگیری از مشکلات روانی در خانواده"، فصلنامه سلامت روان و جامعه، سال ۱۶، شماره ۲، ۲۰۲۰ .
۳۲. کریمی، نگار، "تحلیل نقش خانه‌داری در ایجاد همبستگی خانوادگی"، مجله روان‌شناسی اجتماعی، دوره ۱۲، شماره ۳، ۱۳۹۹ .
۳۳. مرادی، حسین، "تحلیل نقش خانه‌داری در ایجاد امنیت اقتصادی خانواده‌های ایرانی"، فصلنامه جامعه‌شناسی اقتصادی ایران، دوره ۱۲، شماره ۳، ۲۰۲۰ .
۳۴. مطهری، مرتضی، "حقوق زن در اسلام"، صدرا، چاپ جدید، شماره متغیر، ۱۳۵۷ (اولین چاپ) .
۳۵. میرزایی، زهرا، "تأثیر آموزش‌های اقتصادی بر خانواده‌های ایرانی"، انتشارات نگاه نوین، دوره ۳، شماره ۴، ۲۰۲۱ .
۳۶. نوروزی، فهیمه، "نقش خانه‌داری در کاهش تعارضات روانی خانواده"، مجله جامعه‌شناسی خانواده، دوره ۱۲، شماره ۲، ۱۳۹۸ .

۳۷. هاشمی، زهرا، "نقش خانه‌داری در انتقال ارزش‌های فرهنگی خانواده"، پژوهش‌های جامعه‌شناختی ایران، سال ۱۴، شماره ۴، ۱۳۹۶.
۳۸. هاشمی، غلام رضا، "مدیریت خانه‌داری در زمان بحران"، مجله پژوهش‌های اجتماعی و خانواده، سال ۱۵، شماره ۴، ۱۴۰۰.